

Liturgia online – <http://www.liturgia.hu>

Szerző Dolhai Lajos

Cím Felnőttek katekumenátusa

Megjelenés JEL 9 (1999) 301-303

Tárgyszavak Kereszttség, liturgikus teológia, OICA, katekumenátus

Dolhai Lajos

FELNŐTTEK KATEKUMENÁTUSA

Amikor a felnőttek keresztény életbe való beavatásának közelmúltban megjelent szertartáskönyvét kezünkbe vesszük, a régi latin közmondás jut először eszünkbe: "Habent sua fata libelli", vagyis a "könyveknek megvan a maguk sorsa". Túlzás nélkül emlegethetjük ezt a közmondást azzal a könyvvel kapcsolatban, aminek a jelentőségét szeretnénk a következőkben összefoglalni.

A gyermekkeresztelés szertartása (Ordo baptismi parvulorum 1970) után már 1972-ben megjelent Rómában a felnőttek keresztény életbe való beavatásának rendje (Ordo initiationis christianae adultorum, röv. OICA). Különböző okokból kifolyólag majdnem harminc esztendő kellett várni arra, hogy magyar nyelven és a magyar viszonyokhoz igazítva megjelenjék ez a szertartáskönyv. Egy teljesen elfelejtett és nem várt könyv megjelenéséről van tehát szó.

Már a II. Vatikáni zsinat is ismételten emlegette a katekumenátus intézményét (LG 14, 15, 17, 26; ChD 14, AG 13, 14, 16, PO 6), de leginkább a Sacrosanctum Concilium 64-70. pontjaiból látjuk, hogy már a zsinati atyák komoly óhaja volt a katekumenátus intézményének a visszaállítása, amit később az új Egyházi Törvénykönyv elő is írt (vö. CIC 788, 851, 865).

Leegyszerűsített és felületes vélemény az, amely a könyv megjelenését elintézi azzal, hogy tulajdonképpen ez a kézikönyv nem más, mint egy olyan római

szertartáskönyv, amely a mai kor igényeihez igazodva vissza akarja állítani az Egyházban a katekumenátus intézményét.

Nagy hibát követünk el ha nem továbbra sem veszünk tudomást erről a könyvről, és akkor is, ha nem értékeljük kellőképpen. Az eddigi tapasztalatok szerint a lelkipásztorkodást és a liturgikus életet gazdagabbá és hatékonyabbá teszi a felnőttek katekumenátusát visszaállító római dokumentum. Nemcsak a felnőtt keresztség, a bérmálás és az Eukarisztia kiszolgáltatásának szertartásait tartalmazza, hanem a katekumenátus mindazon rítusait is, amelyeket az Egyház ősi gyakorlata kipróbált, és a mai körülmények között is hasznosnak bizonyulhat a keresztény életbe való bevezetés szempontjából.

Remélhetőleg megújítja szentségi szemléletünket, hiszen a dokumentum alapja az a meggyőződés, hogy a szentségekre való felkészítés nemcsak bizonyos ismeretek elsajátítását jelenti, hanem bevezetést a krisztusi élet gyakorlatába is. Nyilvánvaló, hogy ez a folyamat a megtéréssel és a hittel kezdődik. A szertartáskönyv abból indul ki, hogy szentségek a hit szentségei. Feltételezik azt a hitet, amelynek kifejlődéséhez a mai világban feltétlenül szükség van a katekumenátus megújított intézményére.

Nem áll szándékunkban most a szertartáskönyv részletes ismertetése, hanem csak néhány olyan teológiai alapelvre szeretnénk rámutatni, amelynek figyelembe vétele nélkül sok minden érthetetlennek és fölöslegesnek tűnik ebben a szertartáskönyvben. A könyv megértéséhez közelebb jutunk, ha elolvassuk a szertartáskönyv előszavát (A Magyar Katolikus Püspöki Kar lelkipásztori útmutatása), amely most is, mint minden más szentségnél összefoglalja a teológiai alapelveket, és az ebből következő lelkipásztori szempontokat. Olyan szertartáskönyvet ad az Egyház a kezünkbe, amely a liturgikus szövegek mellett nemcsak rubrikákat (utasításokat) tartalmaz, hanem más alapelveket és hasznos útmutatásokat is a lelkipásztorok számára. Nemcsak a katekumenátus intézménye, nemcsak az ezzel kapcsolatos szertartások jelentenek újdonságot számunkra, hanem elsősorban az a szemléletmód, amely másképpen, illetve igényesebben akarja

bevezetni a felnőtteket a keresztény életbe mint ahogyan az elmúlt évtizedekben tettük.

A. Triacca szerint (*Rivista liturgia*, 1979/3, 425-436) akkor érthető igazán számunkra ez a kézikönyv-szertartáskönyv, ha a felfedezzük és megértjük azokat az alapelveket és szempontokat, amelyek a könyv készítőit vezérelték. Véleménye szerint legalább hat ilyen alapigazság van:

1. *A hirdetett, elfogadott és megünnepelt Isten igéje*

A katekumenátus folyamatában az Isten igéje az első és az egyik legfontosabb tényező, amely segítheti a beavató szentségek felvételére való méltóbb előkészületet. Egyrészt azért, mert a hit és a megtérés az Isten igéjének elfogadásából fakad (Róm 10,17), másrészt azért, mert az ige hallgatásának különleges helye a liturgikus közösség. Az Isten igéjének hirdetése, olvasása, és a katekumen ismételt válasza az Isten igéjére az egyik legfontosabb hitre vezető "eszköz".

Ezért van az, hogy a katekumenek közé való befogadás szertartásának kiemelkedő, lényeges mozzanata a Szentírás átadása (35. old.). Az egyéb szertartásokhoz is minden esetben hozzá tartozik az igeliturgia. A katekumen nemcsak egyénileg olvassa a Szentírást, hanem a hívő és ünneplő közösségben is hallgatja, és a hitből fakadó engedelmisséggel már a keresztség felvétele előtt igyekszik életté váltani azt.

Ezzel együtt a dokumentum az igehirdetés, a hit és a szentségek benső összetartozására és lényegi egységére is figyelmeztet bennünket, amire utal már a Szentírás is. A legszebb példa erre Péter apostol püünkösdi beszéde, illetve a beszéd utáni megkeresztelkedés. Péter beszéde után a kérdésre - mit tegyünk hát testvérek? - a válasz a keresztség, a Szentlélek befogadására hívja hallgatóit(2,39). Ugyanezt figyelhetjük meg az etióp udvarnok megtérésénél(8,26-40) és Péter apostol Kornéliusz házában tanúsított magatartásánál(10,44-48). Ezekből a példákból is látható, hogy az apostoli időben a szentség-kiszolgáltatást mindig megelőzi az igehirdetés. Péter és János samariai utjának a története szerint csak azok kérhették és kérhetik a szentségeket, akik már "befogadták az Isten igéjét" (Apcsel 8,14).

2. A liturgikus ünneplés

A katekumenátus folyamatában a liturgia is egyike azon tényezőknek, amely segíti a felnőtt megtérőt a megtérés és a hit útján. A liturgia, az egyéni és a közösségi imádság a kegyelem primátusát jelenti. A megtérő egyéni igyekezete mellett szükség van Isten kegyelmére is, amelynek bőséges forrása a liturgikus-imádkozó közösség.

Ezért kéri a szertartáskönyv, hogy "tartsanak számukra a liturgikus időszakoknak megfelelő igeliturgiákat és szertartásokat, amelyek a katekumenek oktatását és a közösség lelki javát is szolgálják"(25.old.).

A keresztyén életre való lelki felkészülés folyamatában csak a katekumenek közé való befogadás szertartása a kötelező (26-36.old), de a befogadás szertartásán kívül a katekumenátus időszaka gazdagabbá tehető további liturgikus szertartásokkal is. A dokumentum három ilyet ajánl: 1. Az átadás (tradíció) szertartása (a hitvallás és az Úr imája szövegének ünnepélyes átadása (37-46.old.); 2. Exorcizmus és a keresztség átadása (46-55); 3. A hit megvallásának (a reddiciónak) szertartása (55-62.old).

Nyilvánvalóan a katekumenátus idejét úgy kell felhasználni, hogy a katekumeneket bevezessék az üdvösség misztériumaiba, Isten népének liturgiájába. Az OICA útmutatásai alapján a katekumenátusnak legalább egy éves folyamatnak kell lennie, ami azért is hasznos, mert így a katekumenek átélhetik a liturgikus évet, és ezáltal is növekedhet hitük.

3. Az egyházi közösség szerepe.

A dokumentum sohasem önmagában látja a beavató szentségekre felkészülő személyt, hanem az Egyház közösségében. Az egész Egyház, de mindenki a maga sajátos módján részt vesz ebben a folyamatban. A teológiai-lelkipásztori bevezető részletezve is elmondja a plébániai közösség, a kezes, a keresztszülő, a püspök, a papok és a katekéták sajátos feladatát (8-13.p.). Az Egyház konkrétan megjelenik a helyi egyházközségekben, ahol Isten népe, mint papi nép aktívan is részesedik a katekumenátus folyamatában. A pap, mint a közösség vezetője és a hívek az igehirdetéssel, az imádsággal, jó példájukkal, és megújulásra törekvő keresztyén életükkel segítik a katekumeneket a megigazuláshoz vezető úton. A misztériumokba,

az egyház liturgikus életébe való bevezetés is csak a közösség segítségével történhetik meg.

4. A megtérés mint folyamat

A megtérés és a hit az OICA szerint olyan folyamat, amelyben nyilvánvaló, hogy vannak fokozatok. Mást jelent a megtérés és a hit a prekatekumenátus, a katekumen és a már megkeresztelt felnőtt életében. Az igaz, hogy a megtérés, a szó eredeti értelmében (meta-nousz) egy radikális megváltozást, a gondolkodás és életmód gyökeres megváltoztatását jelenti, de a katekumenátus arra ad lehetőséget, hogy katekumen a megtérése komolyságát, fokozatosan erősödő hitét egyre jobban kinyilvánítsa. Valójában csak annak lehet kiszolgáltatni a keresztséget, aki a katekumenátus folyamatában igazolta a katekumenek és az Egyház közösségében hitének komolyságát és őszinteségét. A katekumenátus folyamata, annak liturgikus mozzanatai ehhez adnak kegyelmi segítséget.

5. A megvallott, a tanúsított és megünnepelt hit

A hit Isten ajándéka, de arról sem szabad megfeledkeznünk, hogy a hit természete szerint fejlődik. A fejlődés, a tökéletesedés a hit belső lényegéhez tartozik. A megtérés - Isten kegyelmi segítségével - lehet egy pillanat műve is, de az érett hit rendszerint csak lassan bontakozik ki.

Az OICA sem feledkezik meg erről a tapasztalatról. A katekumenátus egyes fázisai ezt a hitbeli növekedést szolgálják. Azt is megkívánja az OICA, hogy a katekumenek már a keresztséghez vezető úton is megvallják hitüket, de ne csak szavukkal (ore), hanem életükkel, sőt egészen konkrétan a felebaráti szeretet cselekedeteivel (opere).

Az OICA hangsúlyozza, hogy segítünk kell a katekument a hit érlelődési folyamatában és abban is, hogy a katekumen már a kezdeti időben cselekedeteivel is tanuskodjék hitéről. A liturgia, a katekumenátus folyamatában a liturgiák (befogadás, átadás, exorcizmus, stb.), és maga a keresztség is tulajdonképpen megvallása és megünnepelése ennek a hitnek. A liturgia, a liturgián való részvétel önmagában is a hit megvallása.

6. A szentségi élet dinamizmusa

A szentségek a hit szentségei. A szentségek természetéből következik, hogy a szentség-kiszolgáltatáshoz lényegileg hozzá tartozik az, hogy a szentségek felvételére a katekumennek fel kell készülnie, és az is, hogy a szentség-kiszolgáltatással nincs mindennek vége. A szentségi kegyelemnek vannak következményei. A szentségből élet fakad.

Az OICA mindhárom mozzanatot (ante, in, post) fontosnak tartja. A dokumentum természetéből következik, hogy nagy hangsúlyt helyez a felkészülésre, de arról sem szabad megfeledkeznünk, hogy a dokumentum arra is utal, hogy a szentségek felvételét követően is vannak még teendőink a katekumenekkel kapcsolatban. Az a periódus a hit elmélyítésének (a misztagógiának) az időszak. Ez a katekumenátus időszakának utolsó, ötödik szakasza, amit a szertartáskönyv "nagyon szükséges időszaknak" tart.

Ennek az időszaknak fontos lelkipásztori szerepe, hogy az újonnan szentségekhez járultak "begyakorolják" az evangéliumi életstílust, a szentségekhez járulást, és megtapasztalják a keresztény felebaráti szeretetet és közösségi életet"(35.p.). A szertartáskönyv liturgikus minimumként azt ajánlja, hogy legyen közös hálaadás egy héttel a szentségfelvétel után, áldás pünkösd ünnepén és hálaadás a szentségfelvétel ünnepén. A dokumentum elvárása az, hogy az újonnan megkereszteltek a hívek közösségétől, a keresztszülőktől és a lelkipásztoroktól ehhez megfelelő segítséget kapjanak. Gondoskodni kell arról, hogy a megkereszteltek örömmel kapcsolódjanak be a helyi közösségbe (99.old).

A magyar katolikus Egyház jelenlegi helyzetében komoly esélye van annak, hogy ez a szertartáskönyv nem válik egy valóban használt liturgikus könyvvé, hanem csak olyan könyv marad, amire szívesen hivatkoznak majd a pasztorálteológiában. Sokat kell írni és beszélni erről a könyvről ahhoz, hogy a jelenlegi gyakorlat megváltozzon, és papjaink a felnőtteket csak komoly előkészület után részesítsék a keresztény beavatás szentségeiben.

JEL XI (1999/10), 301-303